

Asia: VN/1984/2019

Lausuntopyyntö työryhmämietinnöstä: Seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus

Vapaaehtoisuuden puutteeseen perustuva sääntely

Mitä mieltä olette ehdotuksesta säätää raiskauksen ja muiden seksuaalirikosten keskeiseksi tunnusmerkistökijäksi vapaaehtoisuuden puute ehdotuksen mukaisesti?

VAPAAEHTOISUUDEN PUUTTEESEEN PERUSTUVA SÄÄNTELY

Kuten esityksessä on todettu, seksuaalinen itsemääräämisoikeus liittyy useisiin perusoikeuksiin. Perustuslain 7 § turvaa henkilökohtaisen vapauden ja 10 § yksityiselämän suojan, jonka ydinalueeseen seksuaalisuus kuuluu. Perustuslain 7 §:n turvaama henkilökohtainen vapaus käsittää ihmisen fyysisen vapauden ohella myös hänen tahdonvapautensa ja itsemääräämisoikeutensa (HE 309/1993 vp, s. 46/II).

Länsimaisen perusoikeuskäsityksen mukaan jokaisella on oikeus päättää, mihin seksuaaliseen tekoon hän ryhtyy ja mihin ei ryhdy. Ihmisillä on oikeus päättää itse omasta seksuaalisesta käyttäytymisestään, kunhan he eivät loukkaa samalla muiden oikeuksia. Raiskauksen ja muiden seksuaalirikosten tunnusmerkistöjen kytkeminen vapaaehtoisuuden puuttumiseen sopii näin ollen hyvin länsimaiseen perusoikeuskäsitykseen.

Pidän seksuaalisen itsemääräämisoikeuden turvaamista ja sitä koskevien loukkausten torjumista myös rikosoikeudellisin keinoin hyvin tärkeänä. Esitetty vapaaehtoisuuden (tai sen puuttumisen) ratkaiseva merkitys rikoksen tunnusmerkkinä vastaa nykyistä oikeuskäsitystä. Pidän ehdotusta tämän peruslähdekohdan osalta kannatettavana, ja oikeastaan ainoana vaihtoehtona, mikäli rikoslakimme halutaan vastaavan sitä tasoa, jota modernissa demokraattisessa oikeusvaltiossa voidaan edellyttää. Jäljempänä esittämäni osittain kriittiset näkökohdat eivät liity esitettyyn perusratkaisuun sinänsä vaan pikemminkin käytännön lainkäyttötyöhön, ennen muuta todisteluun, liittyviin todennäköisiin ongelmiin, joita esityksessä on käsitelty vain hyvin lyhyesti.

Käytännön ongelmia saattaa liittyä myös siihen, että kulttuuriin tai uskontoon liittyvät tavat, säännöt ja sidokset eivät välttämättä jätä yksilöä, vaikka yksilö siirtyy tai syntyy toiseen ympäristöön ja toisenlaisen lainsäädännön piiriin. Erilaisten sääntöjen ja vaatimusten kollisiot ovat kulttuurien yhteentörmäyksissä yleisiä. Vapaaehtoisuuden puuttumisen käsite on nähdäkseni rikoksen tunnusmerkistötekijänä altis tulkinnoille. Tällä voi olla merkitystä rikokseen kuuluvien subjektiivisten elementtien arvioinnissa sekä uhrin vapaaehtoisuuden että rikosentekijän tahallisuuden kannalta.

Länsimainen käsitys yksilön yksityisyydestä ja itsemääräämisoikeudesta ei ole globaali eikä jakamaton. Esimerkiksi eriasteiset järjestetyt avioliitot ovat monissa kulttuureissa tavallisia eikä niihin liittyvä seksikään välttämättä ole vapaaehtoista siten kuin asia länsimaissa ymmärretään, suoranaista pakkoavioliitoista puhumattakaan. Jos esimerkiksi kulttuuriin liittyvät tai uskonnolliset syyt saavat henkilön alistumaan vastentahtoisin järjestelyihin, kysymys ei länsimaisen katsantokannan mukaan ole vapaaehtoisuudesta vaan pikemminkin olosuhteiden aiheuttamasta pakosta.

Vaikka Suomessa tietenkin on noudatettava Suomen lakia, asian jatkovalmistelussa olisi syytä avoimesti selvittää ja pohtia jo ennakolta yhtäältä vapaaehtoisuuden ja toisaalta tahallisuuden sisältöön ja tulkintaan liittyviä kulttuurisidonnaisia kysymyksiä ja ongelmia eikä jättää asiaa viranomaisten ja tuomioistuinten harkintaan ilman lain esitöiden tarjoamaa ohjausta.

Vapaaehtoisuuden tai sen puuttumisen arviointiin voi lainkäyttötyössä liittyä ongelmia senkin vuoksi, että käytännön tilanteisiin voi liittyä osapuolten tahdonmuodostukseen kytkeytyviä ristiriitaisia vaikuttumia, ulkoisia tekijöitä ja riskejä. Sukupuoliyhteyttä ehkä tietyllä tasolla molemmiin puolin halutaan, mutta sitä ei raskaudenpelon, paljastumisen riskin tai muiden syiden vuoksi tahdota. Silti sukupuoliyhteyteen voidaan yhteisen riskinoton kautta päätyä. Seksuaalisuuteen liittyvä tahdonmuodostus ja tahdonilmaisut voivat olla huomattavasti komplisoidumpia ja tilanteet vaikeammin jälkikäteen arvioitavissa kuin esimerkiksi siviilioikeudellisen sopimuksen synnyn ja pätevyyden arviointi riita-asiassa.

Käytännön lainkäyttötyössä jouduttaneen monissa tapauksissa toteamaan, että vapaaehtoisuutta tai sen puutetta ei kiistanalaisissa tilanteissa ole mahdollista jälkikäteen varmuudella todentaa. Nimenomaisia tahdonilmaisuja ei ennen seksiä välttämättä anneta. Sukupuoliyhteyteen saatetaan päätyä kuluneen englanninkielisen ilmaisun "one thing led to another" mukaisesti (Macmillian dictionary tarjoaa ainoana esimerkkinä edellä mainitun rakenteen käytöstä lauseen: "We kissed, and, well, one thing led to another..."). Vapaaehtoisuuden syntymisen tai päättymisen pistemäistä ajankohtaa tai pidempääkään jatkumoa ei aina voitane jälkikäteen selvittää. Osapuolten keskinäinen viestintä ei välttämättä ole ollut verbaalista ja tuskin koskaan se on dokumentoitua.

Vapaaehtoisuuteen perustuva tunnusmerkistö saattaa käytännön tilanteissa osoittautua ongelmalliseksi myös, jos vapaaehtoisuuteen on nimenomaisesti tai konkludenttisesti liitetty ehtoja.

Kuten työryhmän esityksessä on mainittukin (s. 151) tilanteeseen liittyvä ehto voi koskea esimerkiksi kondomin tai muun ehkäisyn käyttöä. Jos sukupuoliyhteyttä ehdon vastaisesti jatketaan siitä huolimatta, että jompikumpi havaitsee kondomin kesken yhdynnän rikkoutuneen mainitsematta asiasta toiselle osapuolelle, tilanteen havainnut osapuoli voi ilmeisesti syyllistyä jopa raiskaukseen. Mikäli suostumuksen ehto ei kuitenkaan liity itse aktiin vaan esimerkiksi jälkikäteiseen seksistä maksamiseen, myöhempi ”sopimusrikkomus” ei voine muuttaa tekoa raiskaukseksi.

Esitetyn uuden tunnusmerkistön mukainen raiskaus olisi rangaistava teko niin tekijän kuin kohteenkin sukupuolesta riippumatta kuten nykyisenkin säännöksen mukainen raiskaus. Uusikin säännös koskisi sekä eri että samaa sukupuolta olevien välistä sukupuoliyhteyttä. Säännös soveltuisi niin ikään myös aviopuolisoon kohdistuvaan ja muussa parisuhteessa tapahtuvaan tekoon.

Vapaaehtoisuuden puutteeseen perustuvaa raiskauksen tunnusmerkistöä on syytä tarkastella myös sitä mahdollisuutta silmällä pitäen, että epäillyn väkivallattoman raiskauksen uhrina olisi mies ja epäiltynä tekijänä nainen. Jos mies esimerkiksi kesken yhdynnän muuttaisi mielensä eikä tahtoisi jatkaa, miehenkään ei voitaisi edellyttää turvautuvan fyysiseen vastusteluun tai väkivaltaan esimerkiksi siten, että hän työntäisi naisen pois. Sillä ei myöskään voisi olla tilanteen arvioinnissa merkitystä, että mies näyttäisi voivan jatkaa yhdyntää ja ulkoisten tunnusmerkkien perusteella nainen voisi päätellä miehen ilmeisesti edelleen fysiologisella tasolla haluavankin sitä. Jos nainen käyttäisi tilannetta hyväkseen ja jatkaisi yhdyntää vastoin miehen tahtoa, hän syyllistyisi raiskaukseen. Vaikka vapaaehtoisuus on käytännössä pääteltävä objektiivisesti havaittavista seikoista, ei miehenkään kohdalla pelkkiä kiihottumisesta johtuvia fyysisiä reaktiota ja passiivisuutta tulisi pitää tahdonilmaisuuksina tai vapaaehtoisuuden merkkeinä sen enempiä kuin naisenkaan kohdalla.

Työryhmän esittelemät raiskauksen tunnusmerkistön vaihtoehdot (A, B1 ja B2) ovat teoreettisesti mielenkiintoisia, mutta käytännön eroiltaan vähäisiä siihen nähden, että rikosprosessin säännöt johtavat joka tapauksessa siihen, että syyttäjän on näytettävä toteen suostumuksen tai vapaaehtoisuuden puuttuminen. Vapaaehtoisuuden puuttuminen on oikeudenkäynnissä käytännössä sidottava johonkin havaittavissa olleeseen objektiiviseen seikkaan, koska pelkkä väite vapaaehtoisuuden puuttumisesta ei voi riittää näytöksi.

Negatiivista seikkaa eli sitä, että tiettyä olosuhdetta ei ole ollut tai sitä, että jotain ei ole tapahtunut, on yleensä vaikeaa tai mahdotonta näyttää toteen. Siksi todistustaakan kohdistamisessa vakiintuneesti lähdetäänkin siitä, että näyttötaakan kohteena on oltava positiivinen seikka eli se, että jotain on tapahtunut tai ollut olemassa eikä päinvastoin. Positiivinen seikka (esim. torjunta ja vastustelu) voi välillisesti osoittaa negatiivisen seikan (vapaaehtoisuuden puute). Myös tekijän tahallisuus on käytännössä pääteltävä positiivista seikoista.

Mikäli työryhmän ehdotus (B2) hyväksytään, syyttäjän olisi raiskaussyytettä ajaessaan näytettävä toteen sukupuoliyhteyden tapahtuminen kuten nykyisinkin ja lisäksi se negatiivinen seikka, että

toisen osapuolen vapaaehtoisuus puuttui. Käytännössä näyttötaakka rakentuisi vapaaehtoisuuden puuttumisen osaltakin objektiivisten todistustositseikkojen varaan, koska muuta vaihtoehtoa ei käytännössä ole. Vapaaehtoisuuden puutetta osoittavia todistustositseikkoja voisivat olla esimerkiksi sanalliset kiellot tai fyysinen vastustelu eli vastaavat seikat, joihin nykyisinkin raiskaus oikeudenkäynneissä kiinnitetään huomiota.

Riippumatta siitä, minkä muotoilun (A, B1 tai B2) raiskauksen tunnusmerkistö saa, vapaaehtoisuuden puuttuminen olisi rikosoikeudenkäynnissä näytettävä toteen eikä päinvastoin. Käännetty todistustaakka, jota rikosoikeudessa ei yleensä pidetä mahdollisena, johtaisi siihen, että kummankin osapuolen olisi kyettävä tarvittaessa jälkikäteen näyttämään toteen toisen osapuolen vapaaehtoisuus sukupuolilyhteyteen.

Ehdotetun raiskaussäännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on kohtia, jotka saattavat nähdäkseni jossain määrin viitata käännetyn todistustaakan suuntaan. Esityksen sivulla 148 esimerkiksi todetaan:

”Henkilön osallistumista sukupuolilyhteyteen ei voisi pitää vapaaehtoisena, jos hän ei ole sanallisesti tai muuten vapaaehtoisuuttaan ilmaissut ja toinen osapuoli ei ole voinut sitä muutenkaan tämän käytöksestä havaita.”

Syyttäjän olisi edellä siteeratun esityölausuman perusteella johdonmukaista pääkäsittelyssä kysyä raiskauksesta epäillyltä, mihin havaintoihin vastaaja perusti käsityksensä sukupuolilyhteyden vapaaehtoisuudesta ikään kuin vastaajalla olisi asiassa näyttötaakka. Rikosprosessin sääntöjen mukaan syyttäjän tulisi kuitenkin pikemminkin itse kertoa, mihin hän perusti näkemyksensä siitä, ettei kysymys ollut vapaaehtoisuudesta. Esimerkin tilanne voisi tulla esille ”vain” kuulustelutaktisesti siten, että käännetystä todistustaakasta ei pelkästään tämän johdosta välttämättä olisi kyse. Joka tapauksessa syyttäjän on tullut jo syytekynnyksen ylittyessään varmistua siitä, että vapaaehtoisuuden puuttumisesta on riittävää objektiivista näyttöä.

Istanbulin sopimuksen 36 artikla velvoittaa sopimukseen sitoutuneet valtiot säätämään rangaistavaksi sellaiset seksuaaliset teot, jotka toteutetaan ilman vapaasti annettua suostumusta. Sopimuksen selitysmuistion kohdan 193 mukaan lainsäädännön sanamuodon todetaan kuitenkin olevan sopimukseen sitoutuneiden valtioiden harkintavaltaan kuuluva asia samoin kuin niiden tekijöiden määritys, joiden perusteella vapaasti annetun suostumuksen ei katsota olleen käsillä. Selitysmuistiossakin lähdetään siis käsittääkseni siitä, että johtopäätös suostumuksen puuttumisesta lähtökohtaisesti perustetaan objektiivisiin seikkoihin, jotka tarvittaessa voidaan määritellä myös kansallisessa laissa.

Vapaaehtoisuus lienee esityksessä todetuina tavoin tunnusmerkistötekijänä olosuhde, jonka puuttumista tekijän tullaan tuomitukseksi tahallisesta rikoksesta täytyy pitää varsin todennäköisenä.

Mikäli tekijä pitää vapaaehtoisuuden puuttumista vain varteenotettavana mahdollisuutena, kysymys olisi nähdäkseni rankaisematta jäävästä tuottamuksesta (ks. rajanvedosta tahallisuuden ja tuottamuksen välillä esim. LaVM 31/2010 vp). Tarkoituksellisen tietämättömyyden (KKO 2006:64, kohta 7) mahdollisuus tuo asian arviointiin oman vaikeutensa, jota esityksessä ei ole käsitelty. Se, miten tuottamuksen sisältöä kuvataan työryhmän esityksessä (s. 117) ei mielestäni täysin vastaa sitä, miten tahallisuuden ja törkeän tuottamuksen rajanveto on ymmärretty esimerkiksi edellä mainitussa lakivaliokunnan mietinnössä.

Vapaaehtoisuuden tai suostumuksen käsitteet johtavat oikeudellisen ajattelun helposti siviilioikeudelliseen analogiaan. Siviilioikeudellinen analogia vie ajatukset myös siihen, missä henkilösuhteissa vapaaehtoisuus kulloinkin on relevanttia. Pohdittavaksi voi tulla esimerkiksi tilanne, jossa henkilö harjoittaa prostituutiota vasten tahtoaan siihen pakotettuna, mutta suostuu sinänsä kiistattomasti seksiin tietyissä yksittäistapauksissa asiakkaidensa kanssa. Asiakkaan näkökulmasta seksi voi vaikuttaa vapaaehtoiselta ja sitä se tavallaan onkin kyseisessä henkilörelaatiossa, muttei kuitenkaan yleisemmällä tasolla.

Työryhmän esityksessä (s. 182) on vapaaehtoisuuden henkilöllisiä ulottuvuuksia lähemmin tarkastelematta lähdetty siitä, että jos prostituoitu olisi ihmiskaupan uhri, seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöön tahallisesti syyllistyvä syyllistyisi yleensä samalla teolla myös raiskaukseen. Tällöin tekijä voitaisiin esityksen mukaan tuomita molemmista rikoksista. Asian jatkovalmistelussa tätä kysymystä olisi syytä pohtia tarkemmin. Työryhmän esittämä näkemys johtaisi seksin ostamisen oikeudellisen arvioinnin ja rangaistavuuden merkittävään ankaroitumiseen, mikä nähdäkseni edellyttää esitykseltä kattavampia perusteluita, vaikka tähän lopputulokseen sittemmin päädyttäisiinkin.

Mitä mieltä olette ehdotetuista säännöksistä, jotka koskevat tilanteita, joissa teon kohteella ei ole mahdollisuutta muodostaa tai ilmaista tahtoaan (rikoslain 20 luvun 1 §:n 2 momentin 2 kohta ja 3 §:n 2 momentin 2 kohta)?

-

Muut aikuisiin kohdistuvat seksuaalirikokset

Mitä mieltä olette ehdotetusta seksuaalisen kajoamisen törkeän tekemuodon säätämisestä?

-

Mitä mieltä olette ehdotetusta seksuaalista hyväksikäyttöä koskevasta säännöksestä?

-

Mitä mieltä olette seksuaalista ahdistelua koskevan säännöksen soveltamisalan ehdotetusta laajennuksesta?

MUUT AIKUISIIN KOHDISTUVAT SEKSUAALIRIKOKSET

Seksuaalisen ahdistelun rangaistavuus laajenisi myös muuhun kuin kosketteluun. Säännöstä muutettaisiin siten, että se kattaisi myös muita seksuaalisia tekoja, jotka voimakkuutensa tai luonteensa vuoksi ovat vakavuudeltaan kosketteluun rinnastettavia. Tällaisia tekoja voitaisiin tehdä sanallisesti, lähettämällä tai esittämällä viesti tai kuva, ottamalla toisesta kuva tai itsensä paljastamalla.

Työryhmän esityksen mukaan seksuaalisen ahdistelun rangaistavuuden laajentaminen muihinkin kuin koskettelutekoihin osoittaisi, että sanallista tai muuta toista seksuaalisesti loukkaavaa käytöstä ei yhteiskunnassa suvaita (s. 98).

Esitetty seksuaalisen ahdistelun tunnusmerkistön soveltamisalan laajentaminen kuviin ja itsensä paljasteluun vaikuttaa hyvin perustellulta. Sanallisten viestien osalta en pidä kriminalisoinnin laajentamisen välttämättömyyttä yhtä selvänä senkään vuoksi, että kysymyksessä olisi tältäkin osin abstraktinen vaarantamisrikos. Teon arviointi kohdistuisi siis siihen, onko sanallisessa viestissä kysymys seksuaalisesta teosta, joka tyyppillisesti loukkaa (on omiaan loukkaamaan) toisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Jos tämän edellytyksen katsottaisiin täyttyvän, teon kohteena olevan henkilön suhtautumista viestiin ei olisi tarpeen arvioida yksittäistapauksessa. Toki kysymyksessä olisi edelleen asianomistajarikos, mikäli teko kohdistuu täysi-ikäiseen henkilöön, joten viime kädessä rikosvastuun toteutuminen jäisi riippumaan asianomistajan suhtautumisesta.

On omiaan -rakenne ei nähdäkseni välttämättä korosta seksuaalista itsemääräämisoikeutta, joka tässä yhteydessä tarkoittaa nähdäkseni oikeutta päättää siitä, millaisen seksuaalisen huomion kohteena henkilö haluaa olla. Esityksen (s. 175) mukaan toisen henkilön ulkoisten ominaisuuksien, erityisesti seksuaalisesti merkityksellisten ruumiinosien kommentointi tämän kuullen esimerkiksi julkisella paikalla voitaisiin ainakin joissain tapauksissa katsoa olevan omiaan loukkaamaan kommentoinnin kohteen seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Tämä siis riippumatta kohteen omasta suhtautumisesta asiaan.

Ei liene tavatonta, että inhimillisen kontaktin tavoittelussa saatetaan joskus käyttää tökeröitä ja törkeitäkin seksuaalisuuteen liittyviä ilmaisutapoja. Tällainen sanallinen viestintä saattaisi ilmeisesti jatkossa täyttää seksuaalisen ahdistelun tunnusmerkistön. En ole kuitenkaan täysin vakuuttunut siitä, että rikosoikeuden järeitä keinoja välttämättä tarvitaan törkeiden iskuyritysten tai takapuolen kommentoinnin torjuntaan. Eri asia tietysti on, jos tällainen toiminta ei pääty, vaikka lähestymisyrietykset torjutaan. Toistuvuuden mainitseminen ehdotetussa tunnusmerkistössä onkin mielestäni paikallaan, ja sitä tulisikin pitää keskeisenä seikkana toiminnan luonnetta arvioitaessa.

Yleinen suhtautuminen seksuaalissävytteisiin puheisiin tai kadulla huuteluun on nykyisin ilman erityisiä kriminalisointejakin hyvin kielteistä ja tuomitsevaa. Asiattomuudet voivat johtaa voimakkaaseen sosiaaliseen paheksuntaan. Tätä taustaa vasten tuntuukin hiukan oudolta, että juuri tässä ajassa tarvittaisiin seksuaalisten puheiden hillitsemiseen myös rikosoikeutta, jonka tulisi olla viimesijaisin keino (ultima ratio) ihmisten käyttäytymisen ohjaamisessa.

Mitä mieltä olette ehdotetusta seksuaalisen kuvan luvaton levittämistä koskevasta säännöksestä?

-

Mitä mieltä olette sukupuoliyhteyden määritelmän ehdotetusta laajentamisesta?

-

Muita aikuisiin kohdistuviin seksuaalirikoksiin liittyviä huomioita?

-

Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset

Mitä mieltä olette ehdotuksesta säätää lapsiin kohdistuvia tekoja koskevat säännökset omaksi kokonaisuudekseen?

LAPSIIN KOHDISTUVAT SEKSUAALIRIKOKSET

Mielestäni lapsiin kohdistuvia tekoja koskevien säännösten kokoaminen omaksi kokonaisuudekseen olisi lainsäädäntöteknisesti hyvä ratkaisu, joka myös käytännössä helpottaisi lainkäyttäjän työtä.

Esityksessä ei ole juurikaan käsitelty sitä, miten tahallisuusvaatimusta on tarkoitus käytännössä soveltaa laissa mainittuihin lasten ikärajoihin (alle 12, 16 tai 18 vuotta). Tässä yhteydessä olisi mielestäni perusteltua harkita irtaantumista tahallisuuden alarajaa kuvaavasta varsin todennäköisenä pitämisestä ja lähteä siitä, että teko olisi rangaistava myös törkeän tuottamuksellisena, jos tekijä pitää varteenotettavana mahdollisuutena, että uhrin ikä jää alle laissa mainitun ikärajan ja hän suhtautuu tähän mahdollisuuteen välinpitämättömästi. Vanhemmassa kotimaisessa oikeuskirjallisuudessa tällainen tuottamuksen taso katsottiin jo tahallisuudeksi ja Ruotsissakin tällainen syyllisyyden taso johtaa rikosvastuuseen (oaktsamhetsansvar).

Esityksen mukaan lasta seksuaalisesti esittävän esityksen seuraamisen soveltamisala laajenisi siten, että tunnusmerkistö täyttyisi myös tapauksissa, joissa olisi ”perusteltua syytä olettaa” lapsen olevan 18 vuotta nuorempi. Ehdotetun tunnusmerkistön rakenne on poikkeuksellinen. Pohdittavaksi jää, miten tilanteeseen tulisi suhtautua, jos myöhemmin paljastuisi, että kysymys olikin 18 vuotta täyttäneestä henkilöstä. Ilmeisesti tämä ei johtaisi syytteen hylkäämiseen tai tuomion purkamiseen, jos kuvan tai videon perusteella oli kuitenkin syytä olettaa, että henkilö oli alle 18 vuotta.

Mitä mieltä olette lapsenraiskausta koskevasta säännöksestä?

-

Mitä mieltä olette seksuaalista kajoamista lapseen koskevasta säännöksestä?

-

Mitä mieltä olette sukupuoliyhteyksien ja seksuaalisten tekojen säätämisestä rangaistavaksi sellaisenaan lapsenraiskauksena tai seksuaalisena kajoamisena lapseen, kun ne kohdistuvat alle 12-vuotiaaseen lapseen?

-

Mitä mieltä olette muutoksista paritusta koskevaan sääntelyyn?

-

Mitä mieltä olette muutoksista lasta seksuaalisesti esittäviä kuvia koskevaan sääntelyyn?

-

Muita lapsiin kohdistuviin seksuaalirikoksiin liittyviä huomioita?

-

Rangaistukset

Mitä mieltä olette ehdotetuista rangaistusasteikoista?

Minulla ei ole lausuttavaa ehdotetuista rangaistusasteikoista.

Muut huomiot

Huomioita esityksen arvioituihin vaikutuksiin liittyen?

-

Huomioita muihin lakeihin ehdotettuihin muutoksiin liittyen?

-

Muita huomiota liittyen esitettyihin lakiehdotuksiin?

MUUT HUOMIOT

Rikosten tilastoinnissa käytetään vakiintuneesti ilmaisua ”poliisin tietoon tulleet rikokset” ja myös työryhmän mietinnössä tukeudutaan tähän ilmaisuun. Rikosoikeudellisen järjestelmän perusteiden kannalta ilmaisu ”poliisin tietoon tulleet rikokset” on kuitenkin jossain määrin ongelmallinen, koska vielä rikosilmoitusta kirjattaessa ei välttämättä voida tietää, onko rikosta tapahtunut. Usein vasta täysimittaisen tuomioistuinkäsittelyn jälkeen voidaan todeta, oliko aikanaan poliisin tietoon tullut rikosepäily oikeasti rikos.

Se, että syytteitä jätetään nostamatta tai hylätään, on merkki siitä, että rikosoikeudellinen järjestelmä toimii. Mikäli kaikki rikosilmoitukset johtaisivat syytteeseen ja langettavaan tuomioon, tilannetta voitaisiin pitää huolestuttavana.

Seksuaalirikosten tunnusmerkistöjä muokkaamalla ei voida vaikuttaa rikosprosessiin kuuluvaan näyttötaakan jakoon tai siihen, että seksuaalirikosten tapahtumaolosuhteisiin tyypillisesti liittyy seikkoja, jotka vaikeuttavat tapahtumien selvittämistä rikostutkinnan keinoin. Silminnäkiätodistajia ei yleensä ole ja keskeinen näyttö muodostuu asianosaisten yleensä ristiriitaisista kertomuksista. Oikeusvaltiossa näyttöongelmia ei kuitenkaan syyttömyysolettaman johdosta voida automaattisesti pitää merkinä siitä, että syyllisiä jäisi rankaisematta.

Hirvonen Jarmo

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia - Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen
(esittelijänä EsN Jarmo Hirvonen)